

Vabariigi Valitsuse korralduse
„Nõusolek geoloogilise uuringu loa andmiseks Põrgumäe XII uuringuruumis“
eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korraldusega „Nõusolek geoloogilise uuringu loa andmiseks Põrgumäe XII uuringuruumis“ (edaspidi ka *korraldus*) annab Vabariigi Valitsus nõusoleku geoloogilise uuringu loa (edaspidi *uuringuluba*) andmiseks Krüüdneri Karjäär OÜ-le Põrgumäe XII uuringuruumis. Krüüdneri Karjäär OÜ taotleb uuringuluba tarbevaru tasemel kruusa ja liiva uurimiseks Põrgumäe XII uuringuruumis.

Korraldus võetakse vastu, sest Elva Vallavolikogu 28. märtsil 2022. a Keskkonnaametile esitatud seisukoha kohaselt ei ole Elva vald nõus uuringuloa andmisega Põrgumäe XII uuringuruumis, kuid Vabariigi Valitsus leiab, et uuringuloa andmiseks on ülekaalukas riigi huvi. Kohaliku omavalitsuse üksuse vastuseisu puhul on võimalik uuringuluba anda vaid Vabariigi Valitsuse nõusolekul ja ülekaaluka riigi huvi olemasolu korral.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Kliimaministeeriumi maavarade osakonna nõunik Kaur Kõue (tel. 625 6338, kaur.koue@kliimaministeerium.ee) ja õigusekspertiisi tegi õigusosakonna nõunik Elin Liik (tel 626 0725, elin.liik@kliimaministeerium.ee).

Uuringulubade ja uurimistöö lubade menetlusi puudutavad dokumendid on kättesaadavad digitaalselt Keskkonnaameti dokumendiregistris aadressil <https://adr.envir.ee/> ja keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS aadressil <https://kotkas.envir.ee/>.

2. Eelnõu koostamise eesmärk

Maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 35 lõike 1 punkti 10 kohaselt uuringuloa andmisest keeldutakse, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega. MaaPS-i § 35 lõike 3 kohaselt võib loa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega. Vabariigi Valitsus annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.

MaaPS nimetatud sätted võivad riivata kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldusõigust ruumilise planeerimise valdkonnas, kuid nende sätete eesmärgiks on tagada, et riigil oleks lõpliku otsuse tegemise õigus maavarade uurimist ja kaevandamist, kui rahvusliku rikkuse säästlikku kasutamist puudutavates küsimustes. MaaPS regulatsiooni abil välditakse maavarade osas lõpliku otsustusõiguse kandumist riigiorganilt kohaliku omavalitsuse üksusele, kes ei arvesta riigi kui terviku, vaid üksnes konkreetse omavalitsuse huvidega.

Kohaliku omavalitsuse üksused esindavad avalikku huvi, mis võib kattuda riigi huviga. Samas on omavalitsuse üksustel ka oma spetsiifiline kohalikust kogukonnast võrsuv avalik huvi, mis võib vastanduda riigi huvile. Antud juhul on tegemist viimase variandiga. Sellises olukorras aitab konflikti ületada, kui riigil on õigus langetada maavarade uurimise ja kasutamise kohta lõplik otsus.

Eelnõukohase korralduse andmise eesmärgiks on anda nõusolek uuringuloo andmiseks Põrgumäe XII uuringuruumis. Korralduse eelnõus on pikemalt käsitletud Elva valla seisukohti ning vastuväiteid neile. Korralduses on käsitletud põhjalikult ka riigi huvi lähtuvalt maavarade uurimise vajalikkusest ja põhjendatusest ning kaalutud riigi huvi võrreldes kohaliku omavalitsuse tasandi huvidega.

3. Eelnõu sisu

Esmalt antakse kronoloogiline ülevaade uuringuloo taotluse haldusmenetluse käigust. Haldusmenetluse tulemusel on Keskkonnaamet leidnud, et puuduvad muud alused uuringuloo andmisest keeldumiseks, kui kohaliku omavalitsuse üksuse vastuseis. Kliimaministeerium valmistas ette Vabariigi Valitsuselt uuringuloo andmiseks nõusoleku küsimise korralduse, kuna osaühing Krüüdneri Karjäär OÜ tegi 2. mail 2022. a ettepaneku taotleda uuringuloo andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt.

Seejärel esitatakse korralduse vastuvõtmise õiguslikud alused ja tuuakse välja kaalutlused otsuse tegemisel. Esmalt antakse ülevaade kohaliku omavalitsuse üksuse seisukohtadest, millega põhjendatakse uuringuloo andmisega mittenõustumist. Elva vald on vastu uuringuloo andmisele peamiselt põhjusel, et ei soovita Põrgumäe XII uuringuruumis kaevandamistegevust. Elva vald põhjendab vastuseisu ka sellega, et geoloogilise uuringuga kaasneb mõju ja häiring kohalikele elanikele ja keskkonnale (mh rohelisele võrgustikule). Seejärel on eelnõukohases korralduses välja toodud vastuväited Elva valla seisukohale. Antud juhul ei ole tegemist kaevandamisloa taotlusega, vaid uuringuloo taotlusega. Geoloogiline uuring ei kahjusta kohalike elanike elukeskkonda ega piirkonna rohevõrgustikku. Geoloogiline uuring lühiajaline tegevus, mille välitööd kestavad Keskkonnaameti andmetel keskmiselt 14 päeva¹ ja maa-ala korrastatakse uuringueelsesesse seisukorda. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega.

Edasi käsitletakse riigi huvi maapõue valdkonnas laiemalt. Selle alusel on võimalik ka sisustada riigi huvi konkreetsetes uuringuruumis uuringuloo andmiseks.

Maapõue valdkond oli kuni 30. juunini 2023. a jagatud Keskkonnaministeeriumi (edaspidi *KeM*) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) vahel. Riigikogu võttis 20. juunil 2023. a vastu Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega muu hulgas korraldati KeM ümber Kliimaministeeriumiks (edaspidi *KliM*). KliM-i valitsemisalas liideti lisaks seni KeM-i valitsemisalas olnud ülesannetele osaliselt MKM-i valitsemisalas olnud ülesanded. MKM-i valitsemisalast läksid KliM-i valitsemisalas muu hulgas üle maapõueressursside kasutamise korraldamine, geoloogiline kaardistamine ja riikliku geoloogilise kompetentsi tagamine. Muudatused jõustusid 1. juulil 2023. a. Seega on MKM-i ülesanded maavarade vastutusvaldkonnas alates 1. juulist 2023. a viidud täielikult üle KliM-i.

Riigi huvi hindamisel konkreetse juhtumi põhiselt lähtuti kuni 30. juunini 2023. a muu hulgas KeM-i ja MKM-i arvamustest. MaaPS-i § 35 lõike 4 kohaselt võib loa andja keelduda Vabariigi Valitsuse nõusoleku taotlemisest, kui valdkonna eest vastutava ministri hinnangul loa andmiseks riigi huvi ilmselgelt puudub. KeM ja MKM asusid seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Põrgumäe XII uuringuruumis on vajalik, sest annab riigile ja kohaliku omavalitsuse üksusele olulist informatsiooni seal leiduva maavara täpsema kvaliteedi ja

¹ <https://keskkonnaamet.ee/keskkonnakasutus-keskkonnatasu/maapou/uuringuluba>

koguste osas. Maavarade valdkonna eest vastutab alates 1. juulist 2023. a KliM, kuhu liideti kokku MKM-i ja KeM-i ülesanded. vMKM-i ja KeM-i antud arvamused on aja- ja asjakohased ning uute seisukohtade kujundamiseks puudub vajadus.

Korralduses käsitletakse põhjalikumalt Elva Vallavolikogu, KeM-i ja MKM-i seisukohti, kaalutakse omavahel riigi huvi ja kohaliku kogukonna huvi ning põhjendatakse riigi huvi ülekaalukust.

Kaalumise tulemusel selgub, et uuringuloo andmisel kaalub riigi huvi üle kohaliku kogukonna huvi. Elva vald on põhjendanud oma seisukohta peamiselt asjaoluga, et juba geoloogilise uuringuga kaasneb mõju ja häiring kohalikele elanikele ja keskkonnale (mh rohelisele võrgustikule). Vabariigi Valitsus on seisukohal, et geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega. Uuringuloo andmine on riigi huvi aspektist ülekaalukas ja põhjendatud, sest geoloogilise uuringu tegemine võimaldab riigil teada saada Põrgumäe XII uuringuruumis lasuva maavara lasumistingimused, koostised, kvaliteedinäitajad ja kaevandamistingimused ning samuti keskkonnakaitselised ja hüdrogeoloogilised tingimused, mis on olulised edasiste otsuste tegemisel. Ülekaalukas riigi huvi seisneb antud juhul maapõuealase informatsiooni kogumises, et riik saaks hinnata Põrgumäe maardla laiendamise vajalikkust ja võimalikkust ning Põrgumäe XII uuringuruumi kasutuselevõtu otstarbekust.

Geoloogilise uuringu majandusliku ja sotsiaalse mõjuna mõistetakse maavara uurimisega otseselt või kaudselt kaasnevat mõju tervikuna kogu ühiskonnale. Mõju sihtrühmadeks on ennekõike mõjupiirkonna elanikud, ettevõtted ja kohaliku omavalitsuse üksus. Kuna geoloogilise uuringu puhul läbiviidavad tööd on väikesemahulised ja lühiajalised, siis geoloogilisel uuringul on sotsiaalsed mõjud vähesed.

Makse (füüsilise isiku ja ettevõtte tulumaks) küll ei laeku, sest uuring selle tegijatele majanduslikku tulu ei too. Kuid geoloogilisel uuringul on vaieldamatult tulevikku suunatud positiivne majandusmõju, eeskätt nimetatud geoloogilise uuringu tulemusena kogutud informatsiooni näol, mis võimaldab riigi majanduslikku arengut läbi mitmete sektorite oluliselt paremini planeerida ja juhtida.

Kuna geoloogilise uuringu puhul läbiviidavad tööd on väikesemahulised ja lühiajalised, siis geoloogilise uuringuga kaasnev keskkonnamõju on minimaalne.

Järgneb korralduse resolutiivosa, milles otsustatakse anda Vabariigi Valitsuse nõusolek uuringuloo andmiseks Põrgumäe XII uuringuruumis.

Seejärel esitatakse vaidlustamisviide ning lõpuks isikud ja asutused, kellele korraldus teatavaks tehakse.

4. Korralduse mõju ja selle rakendamiseks vajalikud kulutused

Korralduse vastuvõtmisel saab Keskkonnaamet otsustada uuringuloo andmise üle Põrgumäe XII uuringuruumis.

Korralduse vastuvõtmisega ei kaasne täiendavaid rahalisi kulutusi.

5. Korralduse koostöölastamine

Korralduse eelnõu ja seletuskiri saadetakse arvamuse avaldamiseks Elva vallale, Krüüdneri Karjäär OÜ-le, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile ja uuringuruumi teenindusalaga piirnevate kinnistute omanikele.

6. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.